

- посилення міжбанківської конкуренції, загроза втрати економічного суверенітету країни [8];
- перерозподіл прибуткових вітчизняних ринків [7, с. 42];
- зростання частки проблемних кредитів [1, с. 384];
- спекулятивну діяльність і вплив капіталу.

Враховуючи невисокий (порівняно з банками економічно розвинених країн) рівень капіталізації українських банків, розвиток інтеграційних процесів у сфері банківництва, з одного боку, відповідає загальнодержавним інтересам і завданням розвитку економіки, з іншого – містить певні загрози і виклики. Тому, на нашу думку, НБУ повинен здійснювати належний рівень контролюваності інтеграційних процесів, віднайти такі норми, які забезпечили б ефективніше управління капіталом на місцевому і національному рівнях, з тим, щоб, зберігши переваги глобальних ринків і конкуренції, залишити достатньо місця для людини, спільноти і ресурсів навколишнього середовища, аби глобалізація служила інтересам людини, а не тільки збільшенню прибутку.

Література

1. Банківська система України в європейському контексті: генеза, структура, конкурентний потенціал : монографія / кол. авторів / за ред. д-ра екон. наук Р.Ф. Пустовійта. – К. : Вид-во УБС НБУ, 2009. – 399 с.
2. Білорус О. Новий тоталітаризм глобальних корпорацій – зростаюча загроза безпеці розвитку у XXI столітті / О. Білорус // Економічний часопис – XXI : науковий журнал. – 2004. – № 9. – С. 3-9.
3. Гесць В. Іноземний капітал у банківській системі України / В. Гесць // Дзеркало тижня. – 2006. – № 26 (605). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.dt.ua>
4. Макогон Ю.В. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект : монография / Ю.В. Макогон, В.В. Дергачева, Е.А. Пашко та ін. / под научн. ред. Ю.В. Макогона – Донецк : Вид-во ДонНУ, 2006. – 260 с.
5. Оболенский В.П. Глобализация мировой экономики: проблемы и риски российского предпринимательства / В.П. Оболенский, В.А. Поспелов. – М. : Изд-во "Наука", 2001. – 216 с.
6. Одягайло Б.М. Економіка: транзитивність від найпростішої до глобальної : монографія / Б.М. Одягайло. – Дніпропетровськ : Вид-во "Пороги", 2003. – 313 с.
7. Пикуш Ю.П. Оценки уровня либерализации рынков банковских услуг / Ю.П. Пикуш. – Сумы : Изд-во УАБД НБУ, 2006. – 72 с.
8. Уманців Ю.М. Банківська система України, в умовах глобалізації світового фінансового простору / Ю.М. Уманців // Фінанси України : журнал. – 2006. – № 12. – С. 88-100.

Гирік О.С. Причины и проявления интеграционных процессов в финансовой сфере

Охарактеризованы причины и каналы влияния глобализационных процессов на интеграцию Украины в мировое производство и развитие банковской деятельности, сопоставлены основные преимущества и недостатки этого влияния.

Ключевые слова: глобализация, каналы влияния интеграции, присутствие иностранного капитала, преимущества процессов глобализации, вызовы глобализации.

Gyryk O.S. Reasons and displays of integration processes are in a financial sphere

Reasons and channels of influence of processes of globalization are described on integration of Ukraine in a world economy and development of bank sphere, basic advantages and lacks of such influence are confronted.

Keywords: globalization, channels of influence of integration, presence of foreign capital, advantage and lacks of processes of globalization.

УДК 658.012:657.1

Аспір. О.В. Глушко¹ – НУ "Львівська політехніка"

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЙНЕ ПОНЯТТЯ

Проведено узагальнення та зроблено критичний огляд трактувань і змістовного наповнення категоріального поняття "фінансової стійкості" сучасних підприємств. Досліджено способи і змістовність різних трактувань поняття "фінансова стійкість" у науковій і тематичній літературі. Наведено аргументованість концептуального базису категорії "фінансова стійкість" для сучасних економічних систем.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансово-економічна стійкість, аналіз, оцінювання, категорія, платоспроможність.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість сучасних економічних систем постає як неоднозначна та багатофакторна фінансово-економічна категорія. Розглядати її, зазвичай, вважається найоб'єктивнішим із різних позицій, передусім, як базисне поняття в управлінні підприємством. Переважно фінансова стійкість взаємопов'язано зіставляється із сукупним ресурсним потенціалом підприємства, але таке ґрунтовне дослідження фінансової стійкості потребує чіткого й однозначного категоріального апарату для розкриття цього різновекторного поняття. Незаперечним є факт, що фінансова стійкість підприємства є базисом функціонування економічних систем за умов нестабільності економічних процесів, невизначеності і динамічності економічного середовища.

Суть цієї фінансово-економічної категорії досліджувалась у значній кількості публікацій, але дискусійним залишається трактування змісту фінансової стійкості підприємств, виходячи із умов сучасної економіки. Для формування поняття "фінансова стійкість" науковці, як зарубіжні, так і вітчизняні, використовують різновекторні підходи, внаслідок чого виникає велика кількість трактувань цієї категорії, які висвітлюють різні грані цього поняття. Неузгодженість категоріального апарату генерує різні методики для визначення фінансової стійкості підприємства. Як наслідок, ці методики є важко порівнювальними, а тому проблема визначення об'єктивізму залишається відкритою. Проблема полягає й у тому, що методики часто формуються із застосуванням неоднозначних показників, із використанням коефіцієнтів, що повторюються та із надмірною їх кількістю.

Унаслідок акцентування науковцями фінансової стійкості з різних економічних позицій сформувались різновекторні підходи щодо розуміння цієї категорії, що становить основу проблематики у цій предметній сфері.

Аналіз публікацій. На основі опрацьованих публікацій можна сформулювати такий тезисний виклад міркувань науковців. У публікації [1] Р.М. Сиротяк притримується думки, що фінансова стійкість це стан підприємства, який повинен визначатися конкретним рівнянням. Приклад рівняння не описується, але зазначають, що фінансова стійкість – це не лише набір відповідних показників, а і кваліфікована інтерпретація їх. Дещо по-іншому позиціонує фінансову стійкість підприємства А.В. Лісовий, а саме як "дослідження здатності мобілізувати фінансові ресурси та використання їх у напрямку, який забезпечить економічне зростання" [2, с. 96]. Також автор зазначає, що

¹ Наук. керівник: проф. І.Й. Яремко, д-р екон. наук

фінансово стійкий економічний розвиток можна визначити, як наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів.

Л.О. Ващенко фінансову стійкість схильна трактувати з позиції системного підходу, що сформувався в процесі дослідження сучасної наукової думки. З огляду на цю позицію, фінансова стійкість – це один із фінансових станів підприємства що стає можливий лише за наявності конкретних видів, кількості та якості ресурсів, які є необхідними і достатніми для досягнення поставленої мети [3]. Фінансова стійкість підприємства, у розумінні Т.М. Белікової – це відсутність дебіторських і кредиторських заборгованостей, своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями та використання виключно власних коштів для примноження активів установи [4].

Н.Ф. Четцова запропонувала вирішення проблеми, яка стосується обґрунтування теоретико-методологічних основ та практичних рекомендацій щодо формування стратегії управління фінансовою стійкістю регіону та сформувала методичний інструментарій оцінювання фінансової стійкості регіональної економічної системи в межах двох наукових напрямів – фінансового менеджменту та регіональної статистики – за допомогою побудови формалізованої алгоритмічної моделі впливу технологічної структури виробництва в регіоні на його фінансову стійкість. Н.Ф. Четцова також стверджує, що "взаємодію фінансової стійкості та економічного зростання можна оцінити як взаємодію причини й наслідку, коли щораз наслідок стає причиною подальшої їхньої взаємодії в ланцюзі: стійкість → зростання → стійкість" [5, с. 9].

У публікації [6] фінансова стійкість визначається як певне співвідношення величини: структури та складу активів, зобов'язань і власного капіталу, а також зазначається, що "стійке фінансове становище формується в процесі всієї виробничо-господарської або комерційної діяльності підприємства" [6, с. 277]. Автори [7] вважають фінансову стійкість однією із характеристик фінансового стану підприємства. А запас фінансової стійкості є складовою нормального функціонування підприємства за умов ринкової економіки. Також зазначено, що основний зміст зовнішнього аналізу полягає зокрема і в оцінюванні фінансової стійкості установи.

О.М. Тридід запевняє, що вирішив важливе науково-практичне завдання щодо розвитку теоретичних положень та наукового обґрунтування фінансової стійкості підприємства з урахуванням руху капіталу. Відмінними рисами визначення цього поняття від існуючих є: урахування руху капіталу; зважування на необхідність та достатність адаптації фінансово стійкого підприємства до простору і часу" [8, с. 16].

Виклад основного матеріалу. Фінансова криза та нестабільність сучасного економічного середовища спричиняє те, що вчені послідовно і закономірно висувують власні ознаки фінансової стійкості та формують дефініцію фінансово-економічної категорії. Фінансова стійкість підприємства в сучасному економічному середовищі, що функціонує згідно з економічними законами, позиціонується як комплексна, багатфакторна фінансово-економічна категорія. З огляду на діяльність підприємства в ринкових умовах, на його фінансову стійкість впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Для дослідження змісту поняття "фінансова стійкість" як базис використовують деякі фактори внутрішнього впливу на підприємство. Так, до розуміння фінансової стійкості А.В. Лісовий підходить через призму фінансових ресурсів. "Досліджуючи природу фінансових ресурсів, варто звернути увагу на те, що їх розмір і структура багато в чому залежить від ефективності суспільного виробництва. А з іншої сторони – наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів є надійним фундаментом формування фінансового потенціалу, а, значить, запорукою сталого економічного розвитку" [2, с. 99].

Базуючись на ресурсній концепції, фінансово стійкий стан підприємства трактується як необхідне та достатнє для досягнення поставленої мети кількісне і якісне співвідношення ресурсів установи. Згідно з цією концепцією, на мій погляд, важливу роль у формуванні категорії фінансова стійкість підприємства повинно відігравати також і інформаційне забезпечення: воно об'єднує показники фінансової стійкості в єдину динамічну систему.

Специфіка фінансової стійкості як категорії полягає в її багатогранності, що охоплює практично всі фактори впливу на господарюючого суб'єкта. Відходячи від класичної ресурсної концепції, фінансову стійкість можна трактувати через зміну капіталу підприємства. Суть цього погляду базується на виділенні низки ключових моментів зміни капіталу підприємства, що впливають на формування фінансової стійкості: структура, розподіл і використання капіталу, а також пов'язані з цим ризики. Ця характеристика дала змогу позиціонувати фінансову стійкість суб'єкта господарювання як безперервний та готовий до змін процес перетворення капіталу на блага (готова продукція, товари і послуги, грошові кошти, ресурси). Основна відмінність в цьому трактуванні фінансово-економічної категорії полягає у врахуванні руху капіталу та необхідності адаптації господарюючої одиниці до просторових умов і часових реалій.

На противагу одностороннім трактуванням фінансової стійкості, що ґрунтуються на ресурсній концепції чи капіталу, існує більш ширший підхід. Згідно з цим дещо утопічним підходом, фінансово стійкими є лише ті підприємства, які мають намір придбати активи виключно за рахунок власних коштів та не допускають наявності дебіторської і кредиторської заборгованості. Зокрема, ще одним фактом, що засвідчує фінансову стійкість суб'єкта господарювання, є своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями.

Запропоновані положення фінансової стійкості господарюючої одиниці в реаліях сучасного ринку втрачають свою актуальність. Саме з огляду на цю причину виникає потреба в переосмисленні запропонованого ряду ознак. На мій погляд, використання виключно власного капіталу для формування активів підприємства значно обмежить темпи розвитку та призведе до зниження конкурентного потенціалу таких суб'єктів підприємництва.

Враховуючи сучасну ринкову ситуацію, зокрема фінансові можливості партнерів, постачальників та споживачів, господарюючий суб'єкт в процесі фінансово-господарської діяльності використовує широкий спектр фінансових інструментів. А саме активне використання фінансових інструментів стало каталізатором формування кредиторських і дебіторських заборгованостей. Але необхідно зазначити, що без таких заборгованостей існування ринкових відно-

син було б під загрозою. Отже, кредиторська і дебіторська заборгованості є ринковими регуляторами, збалансоване співвідношення яких на рівні підприємства є складовою частиною фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

На противагу усталеним трактуванням категорії фінансова стійкість, Н.Ф. Чететова надає перевагу дещо іншій позиції: "Базовим елементом економічного розвитку є забезпечення тенденції стійкого зростання. Пояснюється це тим, що становлення економічної та фінансової стійкості – зовсім не довільний процес. Перехід від нестійкого, кризового стану до стану фінансової стабільності завжди супроводжується економічним зростанням. Оскільки фінансово-економічний стан будь-якого господарюючого суб'єкта економіки безпосередньо пов'язаний з величиною власного капіталу, стає очевидним, що фінансово стійкий розвиток зумовлює економічне зростання. Отже, поступальний приріст власного капіталу у формі валової додаткової вартості і є економічним зростанням, що становить фінансово збалансовану стійкість у часі [5, с. 9].

Наукові пошуки, метою яких було формування цілісного і реалістичного розуміння комплексної категорії "фінансова стійкість", зумовили потребу у використанні консолідованого підходу. Згідно з цим підходом, який базується на твердженнях авторитетних вчених і науковців, фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства до фінансування своєї діяльності, забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування, доцільність їх розміщення й ефективність використання, ефективні фінансові відносини з іншими юридичними і фізичними особами та високий рівень платоспроможності. Отже, фінансову стійкість можна позиціонувати як істотний елемент фінансового стану підприємства та ключове завдання фінансового аналізу.

Висновки і пропозиції щодо подальших досліджень. Позиціонування фінансової стійкості як виключно фінансової категорії, що залежить лише від фінансових показників, не забезпечує комплексного розуміння цього багатфакторного поняття. Хоча визначена категорія є дотичною до всіх сфер фінансово-економічної діяльності господарюючої одиниці, для розуміння змісту поняття потрібен постійний моніторинг економічного середовища з перспективою ранжування факторів впливу, результати якого не тільки будуть охоплювати чинники, що формують фінансову стійкість, але й нададуть інформацію про рівень впливу кожного з-поміж них та загальний стан категорії.

Розвиток поняття фінансова стійкість повинен проходити у контексті фінансово-економічних змін і відображати реальні умови функціонування сучасного економічного середовища. Реалії сучасної економіки потребують, на мій погляд, вкладати в категорію "фінансова стійкість" значно глибший зміст порівняно із загально узвичаєною її характеристикою. Саме тому досліджується фінансово-економічна категорія, крім задекларованих підходів науковців у контексті її взаємозв'язку з ресурсним потенціалом, потребує урахування структурних змін капіталу, зокрема резерви капіталу та резервні фонди.

Література

1. Сиротяк Р.М. Методичні підходи до аналізу фінансового стану підприємства / Р.М. Сиротяк, Л.І. Сопільник // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". –

Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2010. – № 691. – С. 95-99.

2. Лісовий А.В. Аналіз фінансових ресурсів як базис формування фінансового потенціалу / А.В. Лісовий, І.І. Чуницька // Бізнес Навігатор. – 2010. – Спецвип. 21. – С. 96-101.

3. Ващенко Л.О. Інформаційне та методичне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Л.О. Ващенко; Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України, 2005. – 20 с.

4. Белікова Т.В. Оцінка фінансового стану підприємств побутового обслуговування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 – економіка торгівлі та послуг / Т.В. Белікова; Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2006. – 20 с.

5. Чететова Н.Ф. Фінансова стійкість регіональної економічної системи: методологія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / Н.Ф. Чететова; Донецький державний університет управління, 2011. – 40 с.

6. Куцук В.І. Суть і аналіз фінансово-економічного стану підприємства в сучасних умовах / В.І. Куцук, Н.В. Борисенко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.13. – С. 274-278.

7. Азарова А.О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства : монографія / А.О. Азарова, О.В. Рузакова. – Вінниця : Вид-во Вінницького НТУ, 2010. – 172 с.

8. Тридід О.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства : монографія / О.М. Тридід, К.В. Орехова. – К. : Вид-во Університету БС НБ України, 2010. – 143 с.

Глушко О.В. Финансовая устойчивость как категорийное понятие

Проведено обобщение и сделан критический обзор трактовок и содержательного наполнения категориального понятия "финансовой устойчивости" современных предприятий. Исследованы способы и содержательность различных трактовок понятия "финансовая устойчивость" в научной и тематической литературе. Наведена аргументированность концептуального базиса категории "финансовая устойчивость" для современных экономических систем.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансово-экономическая устойчивость, анализ, оценка, категория, платежеспособность.

Hlushko O.V. Financial stability as category

A critical review of interpretations and content of the categorical notion of "financial stability" of the modern enterprises were generalized. In the scientific and subject literature methods and content of different interpretations of the "financial stability" were investigated. Argumentation of conceptual basis of the category of "financial stability" for modern economic systems was given.

Keywords: financial stability, financial and economic stability, analysis, estimation, category, solvency.

УДК 330.131.7:658.589

Доц. Л.Й. Гнилянська, канд. екон. наук;

доц. В.Ю. Харчук, канд. екон. наук – НУ "Львівська політехніка"

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОГРАМ З УРАХУВАННЯМ ФАКТОРА РИЗИКУ

Обґрунтовано доцільність формування інноваційної програми з урахуванням фактора ризику. Автори запропонували модель формування та реалізації інноваційної програми, яка ґрунтується на врахуванні ризиковості інноваційного проекту та поточного коригування наслідків ризику під час її реалізації.

Ключові слова: інноваційна програма, ризик.